

GANİMET TAKSİMİ VE İCTİHAD KONUSU (1)

İctihat ama nereye kadar?

Hocam selâmlar, okumakta olduğum bir kitaptaki cümleler şu şekilde; ".....Hz. Ömer, fethedilen toprakların savaşa katılanlar arasında pay edilmesi sistemini(âyete rağmen) kaldırmış, arazileri eski sahiplerine bırakarak onlardan toprak vergisi anlamına gelen haraç alınmasıyla yetinilmesini istemişti."

"Âyete rağmen" ifadesi elbette ki hemen gözüme ilişti. Nasıl oluyor da Hz. Ömer, Allah'ın âyetini uygulamamış dedim, kendi kendime. Ayrıca aynı eserde Hz. Ömer'in etrafındaki sahabilere mutlaka danıştığı (Hz. Ali ve Hz. Ayşe başta olmak üzere) ve şura sisteminin temellerinin onun zamanında atıldığı belirtiliyor. Demek başka sahabiler de en azından bir kısmı buna onay vermiş.

Hocam, icthad nerede ve ne kadar yapılır? Sınırı Kur'ân âyetleri midir? Yoksa yukarıdaki örnekte olduğu gibi bu sınır aşılabilir mi?

Cevabınız için çok teşekkür ediyorum. Saygılarımla...

Cevap: İctihadın sınırının olacağı gayet açıktır. Kitap ve sağlam sünnetin açıkça belirlediği konularda icthadın yeri yoktur. Mecelle'de bu husus, *"Nass olan yerde icthada mesağ yoktur!"* kuralıyla kanunlaştırılmıştır. Yani Kitap ve sünnette açık hüküm bulunan konularda icthad yapılamaz. Hz. Ömer'in uygulaması âyete rağmen değil, tam âyetin ruhuna uygundur. Çünkü âyet fethedilen toprakların nasıl dağıtılacağını anlatmaktadır ama bu hususta kesin bir emir yoktur. Nitekim Enfal Suresinin: *"Eğer Allah'a ve (hak ile bâtılın) ayrılma gününde, o iki topluluğun karşılaştığı (Bedir) gün(ün)de kulumuz(Muhammed)e indirdiğimiz(âyetler)e inanmışsanız bilin ki aldığınız ganîmetlerin beşte biri, Allah'a, Elçisine ve (Allah'ın Elçisi ile) akrabâlığı bulunan(lar)a, yetîmlere, yoksullara ve yolcu(lar)a âittir. Allah her şeye kâdirdir."* (Enfal: 41)

âyetinde ganimetlerin taksimi Hz. Peygamber'in icthadına bırakılmıştır. Peygamber'den sonra

onun yerine geçen halife de ictihadına dayanarak toprakların sahiplerinde bırakılmasını uygun görmüştür. Zaten Peygamberimiz de fethettiği Hayber toprağını sahiplerinde bırakmış, buna mukabil onlardan haraç almıştır. Haşr Suresindeki âyetlerin tefsiri konuya ışık tutar niteliktedir:

(devamı yarın..)